

ЦЕНТР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Пропонуємо увазі моголянської громади перший звіт відновленого студентського опитування. Зважаючи на відсутність авторизації й відносно невелику кількість студентів, що взяла в ньому участь (до 19 %), ми вважаємо його пілотним. Важливим є завдання належного просування цього проекту в студентському середовищі. Практично всі студенти його підтримують, справедливо вважаючи on-line опитування ефективним інструментом позитивного впливу на якість університету. З іншого боку, воно повинно стати частиною академічної культури НаУКМА, як формально, так і неформально, щоб студенти завжди приділяли йому належний час та увагу.

Студентське опитування є частиною діяльності Центру забезпечення якості НаУКМА, поруч із вивченням поглядів викладачів, випускників і працедавців, дотриманням академічної доброчесності. Все це дасть об'єктивний матеріал для вдосконалення навчального процесу, включно з поглибленням soft skills (соціальних навичок і умінь) та покращення управлінських процесів в нашому університеті. Висловлюю подяку за допомогу в організації пілотного опитування завідувачці кафедри соціології Анні Осипчук, директору Інформаційно-обчислювального центру Олександрові Костюку, також Студентській Колегії, всім активним студентам, викладачам і співробітникам Києво-Моголянської академії.

Сергій Квіт

Звіт про опитування щодо якості викладання навчальних дисциплін НаУКМА (осінній семестр 2016/2017 н.р.)

Поновлення в Моголянці опитування щодо оцінювання якості навчальних курсів є одним з важливих інструментів контролю якості викладання, змісту й форми навчальних планів, зокрема тому, що дозволяє виявити проблемні ситуації. Водночас, під час обговорення результатів потрібно пам'ятати, що йдеться насамперед про оцінювання якості саме викладання навчальних дисциплін, а не викладачів. Тож «високі/низькі оцінки» окремо взятих курсів за рік чи два не можуть розглядатися як достатня підстава для висновків щодо їх викладача, проте безперечно є сигналом для кафедри щодо потреби моніторингу ситуації.

На жаль, короткі терміни підготовки опитування восени 2016 року не дозволили забезпечити ідентифікацію респондентів для заповнення анкет. Якщо поєднати це з загалом порівняно невисокою кількістю відповідей (646 унікальних ір-адрес, тобто якщо припустити відсутність маніпуляцій – 18-19% студентів НаУКМА), то не видається можливим проводити кількісний аналіз отриманих результатів з дотриманням належних критеріїв репрезентативності. Для більшості навчальних дисциплін кількість наявних відповідей не перевищувала 6-8 відповідей, у більше ніж половині випадків мова взагалі йде про 1-3 анкети. Лише на декілька курсів (менше десяти), що читаються більше ніж 70 студентам одночасно, кількість анкет складає більше 10 (зокрема, наприклад, на «Загальну соціологію» маємо 11 анкет, «Адміністративний процес» - 11, «Загальна теорія права» - 22). Отже, не видається можливим говорити про вирахування «середніх балів» та оцінок за шкалами закритих питань анкети (таких було 12), натомість слід зосередитись на змістовному аналізі результатів. (Винятком є кількість анкет щодо англійської та української мови (наприклад, українська мова за проф. спрямуванням – 89 анкет), проте враховуючи кількість груп з кожної отримуємо ті самі 3-7 анкет на групу.)

Таким чином, опитування, проведене напередодні зимової сесії 2016-2017 н.р., можна характеризувати як «пілотне», що дозволило протестувати анкету, зафіксувати певні тенденції та окреслити низку проблемних питань пов'язаних з його організацією.

Насамперед серед таких проблем є забезпечення вищого рівня участі студентів в опитуванні. Для забезпечення належного рівня репрезентативності та валідності потрібна участь не менше 30-40 відсотків від усіх, хто слухає навчальну дисципліну, а для тих дисциплін, на які записано до 15 студентів – майже суцільне опитування. За наявних показників участі студентів в опитуванні та загалом в студентському самоврядуванні видається малоймовірним, що забезпечення належного рівня участі можливо без впровадження її обов'язковості, тож виникає питання її обґрунтування та механізму реалізації. Також, крім запровадження механізму ідентифікації студентів потрібно й обмежити їх доступ до оцінювання виключно тими дисциплінами, на які вони записані, з метою уникнення маніпуляцій.

Іншим проблемним моментом є питання оцінювання тих дисциплін, які викладаються декількома викладачами, в найбільш поширеному варіанті – лекції та семінари читають різні люди. На етапі підготовки анкети та опитування, було вирішено, що на такі курси студенти мають заповнити анкету один раз, вказавши у відповідному рядку прізвища обох (всіх) викладачів. Змістовно, питання анкети дозволяються розділити їх на ті, що стосуються лекцій

та ті, в яких йдеться радше про семінари. Такий підхід виходив з припущення, що необхідність заповнювати одну й ту саму анкету на кожного окремого викладача знизить рівень відповідей загалом. Проведене опитування показало, що в більшості випадків студенти заповнювали анкету або вказуючи прізвища двох викладачів, як передбачалось, або ж виключно на викладача семінарів. В останньому випадку часто зазначалось у відповіді на перше відкрите питання, що лекції вів інший викладач, та своє від них враження. У декількох поодиноких випадках, студенти не полінувались заповнити анкету два рази на кожного викладача, але у всіх них фіксується кардинальний розрив в оцінці рівня викладання лекцій та семінарів (в більшості випадків – лекції оцінюються дуже гарно, тоді як семінари – погано).

Змістовний аналіз наявних відповідей, зокрема на «закриті питання» анкети виявив низку цікавих тенденцій. Насамперед слід зауважити, що відповідали ті, кому дійсно було що сказати. Тобто переважна більшість анкет містять або високі, або низькі оцінки, майже відсутні «середні» анкети, яких, як правило найбільше. Також, біля 20-25% анкет містять відповіді на відкрите питання, що є одним з найцінніших результатів і вказує на високу вмотивованість тих студентів, які взяли в опитуванні участь.

Хоч про репрезентативність та валідність «кількісних» висновків говорити не можна, але аналізуючи масив анкет в цілому, слід відзначити відсутність відповідності (кореляції) між рівнем задоволеності курсом та оцінкою його складності. Так само, не вдалось зафіксувати й систематичної відповідності між відповідями на питання «Курс зацікавив мене та сприяв моєму інтелектуальному розвитку» та «Загалом я задоволений(а) якістю курсу».

Окрему увагу в опитуванні (анкеті) було приділено системі оцінювання та справедливості оцінювання. Аналіз результатів, зокрема з залученням відповідей на відкрите питання, показав що у своїх відповідях студенти розводять думку щодо системи оцінювання та її адекватності змісту дисципліни загалом («Система оцінювання була зрозумілою та відповідала змісту дисципліни») та враження від справедливості оцінювання викладача («Оцінювання викладача(ки) було справедливим»). Зважаючи, що питання оцінювання та ставлення викладачів обговорюється студентами у відкритих відповідях чи не найбільше, є дуже вдалим, що й закриті питання дозволяються зафіксувати це. Наприклад, дуже часто студенти зазначали, що система оцінювання є адекватною та зрозумілою, проте власне оцінювання не є справедливим. Звичайно, наявність відкритою відповіді допомагає конкретизувати проблему, наприклад, часто було уточнення щодо наявності різних викладачів, упередженого ставлення тощо.

Загалом, можна говорити, що «закриті питання» анкети спрацювали добре, зокрема не дублювали одне-одне, хоч їх кількість (12) і є на межі оптимального максимуму.

Нарешті слід перейти до детальнішого аналізу «відкритих відповідей», які являють найбільшу цікавість й корисність. Знов таки, слід відзначити їх велику кількість – зазвичай відкриті питання пропускаються. Під час аналізу результатів часто складалось враження, що опитування стало для частини студентів можливістю «достукатись» до кафедри/факультету/адміністрації, нарешті висловити «наболіле» або ж своє захоплення. Так наприклад, траплялись анкети, де коментар був настільки довгим та детальним, що не вмiщався у відведену кількість знаків і людина заповнювала її ще раз, щоб продовжити думку. Водночас, не правильно буде зробити висновок, що у відкритих відповідях йшлося тільки про критику або негативне. Доволі знана частина їх (більше 30%) вказували на позитивні моменти чи враження.

Анкета містила два відкриті питання: «Що найбільше сподобалося під час вивчення дисципліни?» та «Що найбільше не сподобалося і що можна було б змінити?»

Окремо слід зазначити, що загалом можна говорити про «конструктивну» налаштованість студентів – досить часто зазначались як недоліки, так і позитивні моменти. Були й випадки, коли наявність певних критичних коментарів супроводжувалась досить високою оцінкою курсу загалом. Окремо слід виділити категорію студентів, які написали стислий коментар на всі питання щодо всіх курсів, які оцінювали (фільтр по ір-адресі та часу).

Біля 40% тих, хто дав відповіді на відкриті питання, відповідали на обидва, але й серед таких, частина фактично продовжувала свою «основну» оцінку. Наприклад:

1. Негативна оцінка

«Що найбільше сподобалося під час вивчення дисципліни?»	<i>Викладач часто не приходив на практичні заняття і я міг присвятити свій час саморозвитку.</i>
«Що найбільше не сподобалося і що можна було б змінити?»	<i>1. Викладач некомпетентний, не розуміє свій предмет. 2. Не здатний до об'єктивної критики щодо змісту дисципліни, тому чіпляється до несуттєвих речей. 3. Часто пропускає свої пари. 4. Практичні заняття позбавлені будь-якого змісту (див. пункт 1).</i>

2. Негативна оцінка.

«Що найбільше сподобалося під час вивчення дисципліни?»	<i>Те, що вона триває лише один семестр</i>
«Що найбільше не сподобалося і що можна було б змінити?»	<i>Весь курс.</i>

3. Позитивна оцінка.

«Що найбільше сподобалося під час вивчення дисципліни?»	<i>Реальне застосування здобутих знань на практиці, цікаві практичні заняття, цікаві завдання, що заохочували до навчання.</i>
«Що найбільше не сподобалося і що можна було б змінити?»	<i>Все сподобалося. Побільше б таких курсів і таких сучасних і професійних викладачів.</i>

4. Позитивна оцінка.

«Що найбільше сподобалося під час вивчення дисципліни?»	<i>Манера викладання, література курсу, інтерактиви</i>
«Що найбільше не сподобалося і що можна було б змінити?»	<i>Більше годин на курс :)</i>

Все розмаїття відкритих відповідей можна звести до наступних категорій:

1. «Змістовні».

- Коментарі щодо змісту курсу, його структури, якості викладу лекцій, підбору завдань, доступності літератури тощо.
- Конструктивна критика щодо змісту курсу та його викладання загалом. Сюди ж таки слід віднести й велику кількість зауважень або коментарів щодо обсягу курсів (побажань щодо збільшення або зменшення годин викладання, перенесення року викладання, обсягів груп).

Наприклад:

Сподобалося викладення матеріалу, цікаві лабораторні роботи, тема розрахункової роботи. Також дуже важливим було те, що викладач ставила додаткові пари і пояснювала розв'язування задач та дозволяла приходити та писати задачі, щоб підвищити оцінку.

(сподобалося) Викладач заохочував бути присутніми на різних заходах, лекціях поза межами Могілянки та релігійних установах, після відвідання яких значно краще засвоювався відповідний навчальний матеріал.

(але) На семінарах кожного було присутньо близько 40 людей, що унеможливило його якісне проведення.

(Сподобалося) Можливість вільно висловлювати власну думку, навіть якщо з нею не погоджується викладач.

(Сподобалося) Семінарські та практичні заняття, метод викладання, гарне і доступне пояснення матеріалу на практичних прикладах, можливість подискутувати під час семінару або лекції.

(але) Мала кількість семінарів при великому об'ємі матеріалу, через що виникає необхідність пропускати декілька занять задля якісного засвоєння меншої кількості інформації. Було б зручніше зменшити обсяг матеріалу для вивчення або поділити курс на два триместри задля якіснішого його засвоєння студентами.

(Сподобалося) Інтерактивність, можливість показати знання через письмове завдання, якщо не зміг активно проявити під час семінару.

(але) Я не є прихильницею дебатів, важкувато сконцентруватись. Втім, це скоріше питання смаків. Все решта - супер!

Сподобався навчальний план, підбір матеріалів до кусу, робота з джерелами, їхній критичний аналіз.

Все структуровано, питання до семінарів чіткі.

Можна було дізнатись щось нове, чого не отримувала за шкільною партою.

Інтерактивний підхід, креативні та оригінальні завдання, цікаві лекції. Семінари у форматі групової роботи та аналіз на основі українських реалій.

Це викладач нового покоління, який вміло поєднує авторитет і повагу до своєї особи із неформальним спілкуванням із студентами. Найбільше вразило, геніальне поєднання

сухого фактичного матеріалу із цікавими практичними завданнями. Викладач заохочував до вивчення дисципліни, своїми знаннями. Молодий викладач, який ще сам недавно був студентом знає, що нам потрібно і цікаво і зміло це поєднує. (але) Єдиний недолік- це те, що дисципліну можна вивчати протягом 2-х триместрів, а не 1.

(Сподобалося) Тести по закінченню кожної теми - сприяє тому, аби не розслаблятися та завжди бути в темі.

Найбільше не сподобалося формулювання завдань, воно було нечітким і неточним

В цілому курс не дає знань, які б були актуальними. Матеріал був для мене складним.

Сподобався підібраний матеріал, лекції самі по собі на високому рівні, а от донесення і роз'яснення викладача жахливі! Практичні заняття були в 1000 раз кращі за лекції... бо пояснення жахливі, з запинками, з читанням з листочка, з нелогічним, не структурованим роз'ясненням, щодо самого курсу, то треба змінити завдання (йде пояснення чому і в якому напрямі - АО)

У деяких груп семінари за темою передували вивченню цієї теми на лекції, що ускладнювало роботу з матеріалом та розуміння його.

Не недолік, але пропозиція: запровадити вивчення цього курсу англійською мовою. При чому обов'язково для всіх. Зрештою, люди на 3 р. н. вчили 2 роки принаймні англійську, яка має статус другої робочої мови в КМА. А то можна завершити бакалаврат, а так і не прослухати жодного курсу цією от "другою робочою".

2. Щодо оцінювання та ставлення викладача до студентів, викладання тощо.

- Коментарі щодо оцінювання (як системи оцінювання, зрозумілості його критеріїв, так і справедливості оцінювання та неупередженості).

- Коментарі щодо ставлення викладача до студентів, упередженості (поза оцінюванням), дисципліни.

За поодинокими виключеннями, переважно про це йшлося в негативному сенсі, але саме коментарів з цієї категорії було чи не найбільше. Фактично, саме ці відповіді дають можливість зафіксувати проблемну ситуацію та за можливості скорегувати чи виправити її. Нижче як приклади наведено найбільш показові та водночас типові коментарі.

Наприклад:

(Сподобалося) ***Креативні завдання. Семінари, у яких право говорити і висловлювати свої думки надають усім.***

Ставлення до студентів, позитив від пар. Такої натхненної людини я ще не бачила. Пам'ятає кожного студенти і усіма силами зацікавлює кожного. На парах дійсно цікаво, хоча предмет, імхо, сам по собі не дуже цікавий. Якби не ця людина, забрала б документи. Дякую.

(Не сподобалося, треба змінити) ***Організація дисципліни на семінарських заняттях. Викладач не контролював поведінку студентів, занадто часто давав привід невихованим представникам студентства викрикувати, говорити будь-що, що перше спаде на думку, через що більшість семінарських занять була схожа на балаган. (Загалом, дуже висока оцінка курсу - АО).***

(Не сподобалося, треба змінити) ***Абсолютно незрозумілі критерії оцінювання; робота проходила не за планом; в останній момент умови завдання змінювалися з боку викладача.***

Викладачка агресивна, створює собі "улюбленців" яким підвищує оцінки.

Категорично не сподобалося все. Незрозумілі вимоги, незрозумілі завдання, курс в цілому ні про що... Ставлення. Звинувачення у списуванні, якщо хтось дивом отримує високі бали. До того ж без жодних на те підстав і доказів.

(Не сподобалося, треба змінити) ***Система оцінювання.***

... Зверхньо поводить себе із студентами - підвищує голос на студентів - розмовляє російською мовою, викладаючи російською це викладач 'радянської ментальності', старого формату, якому не місце у НаУКМА.

(Не сподобалося, треба змінити) ***Система, коли вимагають тільки переказати зміст лекції. Інші джерела(підручники...) не приймаються. Тільки якщо джерело - лекція оцінка буде хороша.***

(Не сподобалося, треба змінити) ***Занадто нав'язує свою думку, критикує думку студентів. Забагато говорить про особисте, що зовсім недоречно під час занять.***

Викладачка постійно спізнюється. Максимум - 40 хвилин. Якщо не спізнюється - то це вже свято.

(Не сподобалося, треба змінити) **Викладач. Система проведення лекцій і семінарів.. система оцінювання просто жах. Жодної мотивації, жодного бажання вчити і готуватися нема.**

Ставлення викладачки до студентів вкрай неетичне і в більшості випадків залежить від її настрою. Оцінювання відбувається несправдливо...

Ставлення викладачки до студентів (надто нагарана доброзичливість та "сюсюкання" зі всіма, при тому що добре було видно, що студент їй не подобається).

Дуже упереджений викладач, може занижувати оцінки студентам, що не погоджуються з нею щодо морально-етичних тем (аборти, евтаназія, гомосексуалізм).

Викладач дозволяв собі використання сексистської та ксенофобної лексики під час занять. Коли йому повідомляли про таку ситуацію, то він не враховував зауваження студенток, а на семінарах навіть дозволяв собі публічне висміювання позиції студентки. Крім того, увесь матеріал курсу базувався на обов'язковій релігійності студент_ки, про що викладач прямо повідомляв (це пряма дискримінація людей, що мають агностичні переконання або відмінні від християнської релігії) А змішування освіти та релігії є неприпустимим, на мою думку Крім того, викладач дозволяв собі порушення особистого простору студент_ки та недоречні жарти.

Водночас, щодо всіх наведених прикладів й виокремлених категорій слід зауважити, що часто спостерігались діаметрально протилежні коментарі щодо одних й тих самих курсів та викладачів – від захоплення до несприйняття, що говорить про потребу обережного та ретельного аналізу кожного окремого випадку / ситуації та безпеку поспіху в судженнях. Це також є додатковим підтвердженням того, що в опитуванні взяли участь насамперед ті, хто мав чітко окреслену думку, позитивну чи негативну, й більше того, прагнув донести її до адміністрації шляхом відкритих відповідей.

Тобто, систематично спостерігається ситуація, коли з 6-7 заповнених по навчальній дисципліні анкет половина оцінює на 1-2, половина на 5-4, і наявні коментарі на підтвердження кожної думки.

Можна припустити, що навіть за збільшення кількості відповідей загалом, кількість відповідей на відкриті питання істотно не зміниться. Тож вони вже зараз є важливим механізмом зворотного зв'язку та джерелом інформації для кафедр.

Підготувала: Анна Осипчук